

BERGEENDEN

Het herkennen van verschillende soorten eenden levert nogal eens problemen op. Met de woorden valt het nog wel mee, al kan een Krakeend voor moeilijkheden zorgen, maar bij het op naam brengen van wijffjes en jonge vogels wordt het pas echt lastig. Bij Bergeenden komen we deze problemen niet tegen. Mannetjes, vrouwtjes en juvenielen, in alle tijden van het jaar zijn zij zonder meer als Bergeenden te herkennen.

In onze regio kunnen wij het gehele jaar Bergeenden zien. De grootste aantallen worden hier in juni en juli waargenomen. Daarvoor moet in de vroege ochtend wel het strand worden opgezocht. Met wat geluk worden dan lange slierten noordwaarts trekkende Bergeenden waargenomen. Deze vogels zijn op weg naar de Waddenzee om er te ruien. Vooral in de omgeving van Hamburg verzamelen zich ieder jaar vele honderdduizenden Bergeenden. De voedselrijkdom van de Waddenzee biedt de eenden de gelegenheid om de periode dat alle slagpenen geruid worden, goed door te komen.

Gelukkig kennen wij de Bergeend hier niet alleen als trekvogel maar ook als broedvogel. In de Katwijkse Zuiduinen (Berkheide) is deze soort toegenomen van 20 paar in 1978 tot 51 paar in 1988 (Van Ommering & Ter Haar 1989). In het Noordwijkse deel van de AW-duinen verloopt de ontwikkeling minder gunstig. Hier broedden in de periode 1980-85 slechts drie paren. Dicht bij Noordwijk worden echter steeds vaker broedgevallen van Bergeenden vastgesteld.

In de zomer van 1984 begon het omspuiten bij de Noordwijkerhoek. Vanaf 1986 werd hier door een paar Bergeenden gebroed. Hier kon niet van een konijnehol als broedplaats gebruik worden gemaakt, maar de dichte vegetatie van diverse soorten melde maakte toch mogelijk dat op een verborgen plekje genesteld kon worden. Een groot succes was het broeden in deze omgeving niet. Na het uitkomen van de jongen werd meestal het onrustige water van de zuigplas opgezocht. Het aantal jongen dat in dit voedselarme water wist te overleven, was meestal bijzonder laag. Zo werd in 1988 slechts één jong grootgebracht.

In de duinen ten noorden en ten zuiden van Noordwijk wordt de laatste jaren ook door Bergeenden gebroed. In de omgeving van de Duindamseslag worden in april en mei regelmatig rondvliegende Bergeenden gezien. Men krijgt bij het zien van een rondvliegend paartje onwillekeurig de indruk dat deze vogels nog op zoek zijn naar een geschikt nesthol. Meestal is dat echter niet meer het geval. Nadat een geschikt konijnehol is gevonden, begint het vrouwtje met het broeden. Elke dag echter verschijnt het mannetje enkele malen bij de holte om het vrouwtje van het nest te lokken. In het begin van de broedtijd is het vrouwtje wel bereid het nesthol te verlaten. Dit kan in het begin oplopen tot wel zeven uur per etmaal. Naarmate de broedtijd vordert, wordt het wijffje honkvaster en tegen de tijd dat de eieren op het punt van uitkomen staan, wordt het nest niet meer verlaten. Zo snel mogelijk na het uitkomen wordt gepoogd open water te bereiken. Hiervoor moet soms een flinke afstand worden afgelegd. De broedvogels van de Noordduinen lopen waarschijnlijk naar het Oosterduinsemeer. Hier werden in 1988 en 1989 jonge Bergeenden gezien, terwijl er daarvoor niet eenmaal een paartje zonder jongen werdesignaleerd. De afstand van de Duindamseslag naar het Oosterduinsemeer bedraagt ruim 2 km. Dat de jonge Bergeenden deze afstand best aankunnen, bewijzen de aantallen die het meer bereiken. Op 21 mei 1988 bereikte een paar met elf jongen het Oosterduinsemeer en op 19 mei 1989 werd deze plaats door een paar

met zeven jongen bereikt.

In de duinen tussen Katwijk en Noordwijk worden de laatste jaren ook Bergeenden gezien. Ook hier wekken de vogels soms de indruk in het geheel niet met broeden bezig te zijn. Meer dan in de Noordwijkse Noordduinen wordt hier op een vaste plaats gebaltst. Het kopschudden van de mannetjes is hierbij het meest opvallend. Dat in dit duingebied met succes wordt gebroed bewijzen de waarnemingen van paren met jongen in de Katwijkse Binnenwatering. In 1987 en 1988 werd hier een paar met jongen gesignaleerd. Dit jaar werd op 29 mei een paar met tien jongen in de Binnenwatering waargenomen. Op 27 mei werd voor het laatst een rondvliegend mannetje in de duinen achter ESTEC waargenomen. Hieruit mag geconcludeerd worden dat het hier om hetzelfde paartje gaat.

Blijft de af te leggen afstand in onze regio beperkt tot 2 à 3 km, uit andere delen van ons land zijn veel grotere afstanden bekend. Op de Noord-Veluwe broedden tot omstreeks 1980 enkele paren in de zandverstuivingen van Hulshorst en Leuvenum. De afstand tot het Veluwemeer bedraagt hier 4 à 5 km. Om dit water te bereiken moeten drukke wegen en een spoorlijn worden overgestoken. Nog grotere afstanden worden afgelegd door de Bergeenden die in Friesland in de bossen van de Fogelsangh-State bij Veenklooster broeden. Om het Lauwersmeer te bereiken moet een afstand van 7 km worden afgelegd. Hiervoor wordt soms zelfs de Hoofdstraat van Kollum gekozen! Hoewel een deel van deze route over water kan worden afgelegd, bereikt naar schatting nog geen 10% van de jonge Bergeenden het Lauwersmeer (Vogels in Friesland 1976).

Na de ruitijd trekken de meeste Bergeenden naar getijdegebieden als het Deltagebied en de Waddenzee. In onze regio blijven enkele paren overwinteren in Polder Hoogeweg. Alleen bij sneeuw en strenge vorst wordt dit gebied door alle Bergeenden verlaten. Of de Bergeenden die wij in april in de duinen zien afkomstig zijn uit Polder Hoogeweg, is niet bekend. Voor zover wij weten, zijn er nog geen waarnemingen bekend van Bergeenden die van de polder naar de duinen vlogen.

Geraadpleegde literatuur:

Bauer K.M. & Glutz von Blotzheim U.N. 1968. Handbuch der Vögel Mitteleuropas Band 2. Frankfurt BRD.
Ommering G. van & Haar B.J.M. ter 1989. Vogelpopulatie-onderzoek BERKHEIDE, jaarverslag 1988. Leiden.
Ploeg, D.T.E. van der e.a. 1976. Vogels in Friesland I. Leeuwarden.
Vereniging voor Natuur- en Vogelbescherming Noordwijk 1988. Broedvogelinventarisatie Amsterdamse Waterleidingduinen 1978 t/m 1985. Noordwijk.

Jelle van Dijk